

Birkhat Kohanim :

15 words Infinite Blessing

(1 במדבר (כ:כב-כז)

(כב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כג) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיִו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: (כד) יִבְרַכְךָ ה' וַיִּשְׁמְרְכֶךָ: (כה) יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּנּוּ: (כו) יֵשָׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם: (כז) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֶבְרַכְכֶם:

(2 ספר עקידת יצחק

מה תועלת במצווה הזאת, רצוני, כשיאמרו אלו הברכות מפי הכהנים אל העם? כי הוא יתעלה הוא המברך, ומה יוסיף ומה יתן, כי יברכו הכהנים או יחדלו, וכי היה להם לסייעו?

(3 תלמוד בבלי – מס' חולין (מט.))

(במדבר ו') כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר: למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמן לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר, כהנים מברכין לישראל, והקדוש ברוך הוא מברך לכהנים. רבי עקיבא אומר: למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי גבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל, והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם.

(4 מדרש תנחומא – פרשת נשא (סימן ה')

אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לכהנים אתה אומר שיברכו אותנו אין אנו צריכין אלא לברכתך ולהיותנו מתברכין מפיד שנא' השקיפה ממעון קדשך, אמר להם הקב"ה אע"פ שאמרתי לכהנים שיהו מברכין אתכם אני עומד עמהם ומברך אתכם.

(5 רשב"ם (במדבר ו:כג))

כה תברכו את בני ישראל - כלומר לא תברכו מברכת פיכם כאדם שאומר תבואתה לראש פלוני כך וכך אלא אלי תתפללו שאברכם אני, כמו שמפרש יברכך י"י, ואני אשמע קולכם כאשר תאמרו ואברכם לישראל, כמו שמפרש ושמו את שמי על בני ישראל, כשיברכו כהנים לישראל בשמי ולא בשמם, אני אברכם לישראל כמו שיתפללו הכהנים ואומרים יברכך י"י:

(6 פירוש אברבנאל

הברכה שם משותף, כי יש ממנה (=שפירושה הוא) מה' יתברך לנבראיו. והיא השפעה והטבה כמו שנאמר (בראשית כד, א): "וזה ברך את אברהם בכל" ... ויש ברכה שהיא מהבראים אליו יתברך, והיא הילול ושבח כמו (רבה"א כט, י): "ויברך דוד את ה'" ... ויש ברכה מהבראים קצתם לקצתם, והיא אינה שפע כמו ברכה ה' לנבראיו, ולא שבח והודאה כברכת הברואים לבורא, אבל תפילה ובקשת רחמים על המתברך שישפיע עליו הקדוש ברוך הוא מברכתו. ולזה נאמר כאן: "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר: כה תברכו את בני ישראל אמו להם". רוצה לומר, שלא יחשבו אהרן ובניו שהם מברכים ומשפיעים בעצמם ואמת הברכה העליונה על ישראל, כי אינם אלא מתפללים בלבד על ברכתם – וזהו "אמור להם", שיהיה ענינם אמירה ותפילה עליהם בלבד, לא דבר אחר.

(7 פירוש רש"ר הירש עה"ת (ו:כב))

הכוהן המברך אינו אלא מכשיר – כלי, הסבטא את הרכה. מיתתם של בני אהרן (ויקרא י, ב), פרחי הכהונה הראשונים, העמידה לחוק ולא יעבור, שרק העבודה "אשר צוה ה'" היא עבודה, ושעבודה "אשר לא צוה" – מעשה איש ותחכולותיו – היא זרה והיפוכה של עבודת ה' הרצויה. החוק הזה כוחו יפה גם בנוגע לברכת כהנים: "כה תברכו את בני ישראל" – כך וללא שינוי, זהו דין... לפי זה הכהנים בברכתם מכשירים נפעלים הם. רק אחרי היקראם על ידי הקהל, הם אומרים את הברכה אשר כא כוחו של הקהל מקריא אותה לפניהם: כך באמת, מתוך גרונם של הכהנים מברך הקהל את עצמו בברכת שציווה ה'.

(8 רב משה אלשיך (ו:כב-כז))

למה ידברו הכהנים עך ישראל לומר: "יברכך ה'", והלוא טוב היה שידברו הכהנים אל ה' ויאמרו אליו: ברכם ה' ושומרם, ולא שידברו עם ישראל לאמור להם: "יברכך ה'". לזה אמר: "כה תברכו" נתייחסו אתם למבורכים באמור להם בעצמם "יברכך", לא באמור לה'. והטעם: כי הנה על ידי כן, "ושמו את שמי על בני ישראל", כי על ידי דברם עם ישראל הם מכוונים אותם לקבל הברכה. בשום את שמו יתברך על השם. שהוא בדבר אתם ואמור להם: "יברכך", שעל ידי כך יוכנו ויושפעו.

9) תלמוד בבלי – מס' שבת (פט.)

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות. אמר לו: משה, אין שלום בעירך? - אמר לפניו: כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? אמר לו: היה לך לעזרני.

10) עקידת יצחק

[ששאלו הקדוש ברוך הוא:] ההשתדלת גם אתה כפי יכולת המנהיג האנושי לשחרר שלום ההכרה אשר אתה בתוכה וקיומה הזמני ושלימותה במוסרית על ידי הנהגה וארה והיישורה מוסרית? אבל משה חשב כי אין זה כיכולת אנוש ("לתת שלום לעירו"). כי הפירוד וההפסד אחוז כבר בעקב חומר כל בני אדם... וגם אם יזכה אורחו עלי ארץ, ויטיב מעשיו מאוד. לא יסבב עוד בזה קיומו וקיום החברה אשר הוא שוכן בקרבה, יותר זמן ארוך כאשר קצוב לו ולחם על פי טבעם והולדתם מיד ה' יתברך, שהוא יוצר מנהיג ומקיים כל הטבע כולו... ועל כן השיב משה דרך תמיהה: "כלום יש עבד שנותן שלום לרבו"? ועל כן הורה ה' יתברך כי הן אמת שהכל תלוי בו וברצונו, אבל בכל זאת חובת האדם לטהר ולקדש עצמו והחברה האנושית אשר הוא שוכן בקרבה במידות טובות וישרות כפי יכולתו, כי רק באופן זה יהיה הוא והם נכונים ומתוקנים כראוי עד שיושפע עליהם שפע אלוהי, כחלקת ארץ אשר כל עוד איננה עבודה זרה לא יוכלו הגשם והטל לפעול פעולתם הטובה עליה עד שתיעבד ותיוזע כראוי; וזהו שאמר לו הקדוש ברוך הוא: "מכל מקום היה לך לסייעני!"

11) רש"י (במדבר ו:כד)

יברכך - שיתברכו נכסיך:
וישמרך - שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונטולין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר. והרבה מדרשים דרשו בו בספרי:

12) אבן עזרא (שם)

יברכך - תוספת חיים ועושר. וטעם וישמרך - שישמור התוספת שלא יגזול אחר מה שהוסיף:

13) פירוש העמק דבר (שם)

יברכך ה'. נכלל בזה לכל אדם כפי הראוי לו להתברך. כמש"כ בספר דברים ט"ו ט"ז עה"פ ולא יראה את פני ה' ריקם וגו' כברכת ה' אלהיך אשרנתן לך. הברכה תהא לפי הברכה שנתברך עד כה. לעוסק בתורה בלימודו. ולעוסק במסחר בסחרותו. כך נכלל בזו הברכה הכללית יברכך ה' תוספת לכל אדם במה שיש לו:
וישמרך. דכל ברכה בעי שמירה שלא יהפכו לרועץ ח"ו. בעל תורה בעי שמירה מן הגאווה וחה"ש וכדומה. וכמשמעו שלא ישכה. בעל נכסים בעי שמירה שלא יהי עושר לרעתו כמו בקרה ונבות היזרעאלי וכדומה. וכמשמעו שמירם מגניבה ואבידה. וכדומה כל ענין הטעון ברכה. גדרש לשמירה מן הגורם לצער:

14) אברבנאל (במדבר ו:כב)

שהברכה הראשונה היא ברכה בענייני הגוף, שיברך וישפיע עליהם טובות הרבה: בני חיי ומזוני, וישמור אותם שלא יחסרו מהם... ואמר "וישמרך" אחר "יברכך", לפי ש"יברכך" נאמר על העושר והתוספת בטובות הגשמיות, ומפני שפעמים רבות "יש עושר שמור לבעליו לרעתו" יוצרכו לשמרנו.

15) במדבר רבה (יא:ו)

"יאר" - זה מאוד תורה, שיאיר עיניך ולבך בתורה ויתן לך בניים בני תורה, כמה דתימא (משלי ו, כג): 'כי נר מצוה ותורה אור'.
"ויחנך" - הרי הם מבורכים ושמורים ושכינה ביניהם.
בניין אף חנונים בדעת ובבינה? תלמוד לומר: "ויחנך" - כמה דמצליגן: "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש הנה".

16) רש"י (במדבר ו:כה)

יאר ה' פניו אליך - יראה לך פנים שוחקות. פנים צהובות: ויחנך - יתן לך חן:

17) אבן עזרא (שם)

יאר ה' פניו אליך - כטעם באור פני מלך חיים (משלי טז, טו). והטעם וכל אשר תבקש ממנו, ובשעה שתדרשו יאר פניו והטעם - יקבל אותך ונרצה למלאות שאלתך מיד. ואם בקשת אותו בעת צרה הוא יחנך. גם יתכן היות ויחנך - ויתן לך בקשתך. כטעם: חנוני אתם (איוב יט, כא). אשר חנן אלהים (ברא' לג, ה) מגזרת חנן:

(18) רש"י (ו:כו)

ישא ה' פניו אליך - יכבוש כעסו:

(19) במדבר רבה (יא:כז)

ז ישא ה' פניו אליך וגו' יעביר כעסו ממך ואין ישא אלא לשון הסרה כמה דתימא (בראשית מ) ישא פרעה את ראשך וגו' פניו אלו פנים של זעם כמה דתימא (ויקרא כ) ונתתי את פני בנפש ההיא וגו' כלומר אותם פנים של זעם שהיו ראויות לבא אליך יסירם ממך

(20) אבן עזרא (ו:כו)

ישא ה' פניו אליך - הפך אעלים עיני מכם (ישעי' א, טו). והטעם, כאשר פירשתי, כי בכל מקום שתפנה יהיה פניו נושאות אליך. וישם לך שלום - כטעם לא יגע בך רע (איוב ה, יט), לא מאבן, לא מחיה רעה ולא מאויב:

(21) רבינו רחיי (שם)

"ישא ה' פניו אליך" - בכל מקום שתפנה יהיו פניו נושאות אליך לשום לך שלום... הה השגחה פרטית יתירה, ובהיפך זה (ישעי' א, טו): "אעלים עיני מכם".

(22) עקידת יצחק (שם)

כבר נתבאר מכלל דברי חכמינו ז"ל כי אלו השלוש ברכות הן מיוחדות לשלוש צרכים הכרתיים אשר לנו: האחר צורכי גופותינו בעניין הממונות. וכל הנלוות אליו מהקניינים הזמניים. ואמתחתו עמו (=ובא יחד עם "יברכך ה'" כאילו באמתחתו, מצורף אליו) הוא השימור האלוהי (=ברכת "וישמרך"). כי זולתו הכל הבל, וכמו שאמר (תהלים קכו, א): "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקר שומר". והשני צורכי נפשותינו בעניין ההשלכה אשר לא יושלם רק באור פניו יתעלה... כי על כן התפלל המשורר (תהלים קיט, יח): "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". והנה היה עמו אמתחתו המיוחד באומרו: "ויחנך", כי זולת זה (=תת לנו את ההון) אינו כלום. הלוא תראה אמר החכם (קהלת ט, א): "שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים להם וגם לא לנכונים עושר וגם לא ליודעים הון"... כי לא תושלם הידיעה זולת החון... כי החון הוא משלים כל הדברים. צא ולמד מאסתר... וכן ביוסף וכן מדניאל, כי הן וכבוד יתן ה' ליודע החוכמה שיקבל תועלתה לעצמו ויקבלו אחרים ממנו, חולת זה הוא דבר בטל. אומנם השלישי הוא צורכינו בינינו ובין אלוהינו והוא לקבל משאת פניו ודביקות אהבתו וגם לזה לא יושלם כי אם במה שבא באמתחתו באומרו: "וישם לך שלום". והנה היה לשום עיקר כל הברכות וחיתומן.

(23) רלב"ג (ה:ה, יא)

(ה:ה-ח): וידמה שזכר בזה המקום בזאת הפרשה להסיר הרע מהמחנה, אשר יבא למריבה וקטטה; והוא שיהיה אדם נזהר מלהחזיק בממון חבירו שלא בדין ולא יסמוך על חולשת שכנגדו שאין לו גואלים. (ה:יא-לא): והנה סמך זאת הפרשה לפרשה הקודמת שתהיה תכליתה להסיר מחלוקת וקטטה מישראל בכללם, כי זאת הרשה להסיר הקטטה מן הבית, והנה שלום הבית קודם לשלום העם, לפי מה שנתבאר בפילוסופיה המדינית. ואולם התחילה התורה מהשלום היותר נכבד המאוחר בסדר וסיימה בקודם בסדר, וזה מנהג בתורה כמקומות רבים.

(24) רלב"ג (ו:א, כב)

(ו:א-כא): והנה סמך זאת הפרשה לפרשת סוטה, שעניינה להסיר הקטטה וההפסד מהבית, לפי שזאת הפרשה הוא להשקיט הרים וההפסד מהאדם בעצמו, מצד חשוקתו הגופנית אשר יבאהו לידי חטא. והשקטת זה הריב הוא מה שיקדם בסדר עניין שלום הבית ושלום המדינה, ולזה שמחתו התורה אחרון בסדר. ועניין זאת הפרשה הוא לרפואת מי שיצרו גובר עליו, כי הוא צריך שיצער עצמו מן הדין, כי היין הוא סיבה חזקה להגביר היצר הרע ולהמשיך ממנו ההפסד והגנות במידות ובעיון. (ו:כב-כו): ואחר שזכר מה שיביא להסיר מלחמת האדם עם נפשו ויסיר הריב והקטטה וההפסד מהבית והעם בכללו, זכר זאת הפרשה שהיא ברכת כוהנים, שהיא מעירה הערה נפלאה על עניין השלימות והשלום האמיתי.